

SECTION 7. SOCIO AND GEOGRAPHICAL RESEARCH

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-477-1-17>

SPORTS AS A COMPONENT OF THE RESILIENCE OF THE URBAN ENVIRONMENT IN UKRAINE

СПОРТИВНА СФЕРА ЯК СКЛАДНИК РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Serzhan V. A.

*Postgraduate Student
Institute of Geography of National
Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Сержан В. А.

*аспірант
Інститут географії Національної
академії наук України
м. Київ, Україна*

1 вересня 2024 р. під час масованої атаки на Харків російські окупанти пошкодили низку об'єктів цивільної інфраструктури, у тому числі зруйнувавши Палац спорту. До повномасштабної вторгнення ця локація приймала українські і міжнародні змагання, це була найбільша спортивна арена міста.

Загалом же станом на червень 2022 р. російські війська зруйнували та пошкодили 100 спортивних об'єктів на території України, на жовтень 2023 р. – 344, на липень 2024 р. – 518. Як бачимо, країна-агресор продовжує і нарощує свою політику терористичних ударів по цивільній інфраструктурі. За останніми даними найбільше таких споруд у таких областях: Харківська (172), Луганська (101), Херсонська (81), Донецька (73) [4].

Незважаючи на продовження бойових дій, уже зараз частина споруд відновлюється. Проте це стосується лише окремих об'єктів, на відбудову яких знайшлися матеріальні ресурси. Частина споруд залишиться втраченою назавжди, а частина перебуває в невизначеному стані, оскільки виникають питання рентабельності їхньої відбудови.

За таких умов захист міського середовища, де зосереджена абсолютна більшість спортивних споруд, відіграє важливу роль задля збереження наявного потенціалу. На цьому тлі варто придивитися до широкого поняття «резильєнтності», а саме здатності певної системи зберігати стійкість до зовнішніх та внутрішніх агресивних впливів, реагувати, адаптуватися та самовідновлюватися, зберігаючи своє

функціонування. Однією зі складових частин цієї категорії є міська резильєнтність, а саме здатність міської системи включно з усіма її складовими частинами, соціально-екологічними і соціально-технічними мережами в часових і просторових масштабах підтримувати або швидко повертатися до бажаних функцій після порушень, адаптуватися до змін і швидко трансформувати системи, які обмежують поточну або майбутню здатність до адаптації [3].

Заглиблюючись у суть згаданого поняття, спорт є яскравим прикладом колективної та індивідуальної резильєнтності, коли гравці готуються та реагують на дії суперника, або ж демонструють ментальну стійкість під час навантажень. Задля досягнення результату спортсмени обов'язково проходять процеси відновлювання після змагань, адаптації до кліматичних умов і покриттів, повертаються на колишній рівень після травм і демонструють подальший розвиток.

Як і культура чи освіта, спорт є важливою складовою суспільного життя, сприяє об'єднанню людей у межах спільноти. Спортивний клуб часто є візитівкою того чи іншого міста, може мати розгалужену інфраструктуру, сприяти зайнятості і наповнювати бюджет податками. Історичний досвід свідчить, що занепад спорту у важкі часи є частим явищем, проте для загального покращення здатності протистояти викликам цього не слід допускати.

Так, у часи пандемії COVID-19 спорт в Україні зіткнувся з певними викликами, як в плані охорони здоров'я, так і в плані присутності глядачів на аренах, наявності можливостей навчання для підростаючого покоління спортсменів. Проте повномасштабне вторгнення початку 2022 р. завдало ще більшого удару спортивній сфері.

Як результат, практично всі внутрішні професіональні турніри в Україні призупинилися як мінімум до літа 2022 р. Постало питання щодо виживання багатьох клубів і команд та навіть видів спорту, тож керівним органам довелося приймати рішення як адаптуватися. Відповідно було розроблено безпекові правила проведення спортивних заходів, які узгоджувалися з ОВА.

Регіони, наближені до лінії фронту, залишилися без спортивних подій. Із часом деякі з них повернулися до проведення змагань (Чернігівська, Сумська, Запорізька обл.), проте безпекова ситуація досі лишається складною. Яскравим прикладом є м. Харків, що на всеукраїнському рівні має розвинену спортивну інфраструктуру, проте через постійні обстріли проведення низки активностей там наразі є неможливим.

Проте ефект резильєнтного повернення, як мінімум, до минулого стану вже помітний. Це можна прослідкувати на прикладі чемпіонату України з футболу. Якщо в 2022 р. матчі могли приймати лише західні й центральні області, а також столиця, то вже в 2023 р. футбол

повернувся до Кривого Рогу, Полтави, Дніпра тощо. У 2024 р. перелік областей, де проводилися ігри, також зріс.

Наступним кроком до відновлення стала можливість присутності глядачів на трибунах, що було позитивно сприйнято населенням. Клуби запрошують на ігри військовослужбовців та їхні родини, вимушених переселенців, дозволяючи безкоштовний вхід на стадіон. Зібрані кошти за квитки зазвичай переводять на потреби ЗСУ та гуманітарні проекти. Поточні показники відвідування спортивних арен далекі навіть від показників 2021 р., коли існували карантинні обмеження, проте динаміка позитивна.

Резильєнтність українських спортсменів і тренерів випробовується у важких умовах війни. Постійні ракетні атаки приводять до переривання подій, існують прецеденти, коли спортивні події з годин розтягувалися на дні. Кількість придатних для тренувань вузькопрофільних баз зменшується, а побудову нових об'єктів заморожено. Проте в цих умовах спортсмени продовжують представляти Україну у світі й покращувати власні результати.

Спортивна діяльність сприяє покращенню ментального й фізичного здоров'я населення, а також є складником резильєнтності громад. Проте рівень залученості населення України до спортивно-оздоровчих заходів навіть до 2022 р. був невисоким – у середньому 40 %, з яких населення старше 18 років становило лише 28 %. Відповідно з віком кількість людей, які займаються спортом, зменшується. Питання є й щодо гендерної представленості, адже частка жінок складала 40 %, а у професійному спорті – 25 % [1].

Серед заходів для покращення цих показників можна виділити державні програми, а також проекти міжнародних організацій. Ми уже маємо приклади ефективної популяризації спорту: серед дітей у громадах (FIFA Talent Development Scheme, «Відкриті уроки футболу»), серед ветеранів (Ігри Нескорених, активності Міністерства у справах ветеранів України), людей з фізичними обмеженнями (паралімпійський, дефлімпійський рухи).

Спорт є популярним явищем, цінність якого визначається ступенем участі кожного суб'єкта як частини суспільства. Наслідки проведення спортивної діяльності в просторі різноманітні, широко помітні в економічній, соціальній, культурній чи медичній сферах і можуть здійснюватися на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівнях. Географія тісно пов'язана зі спортом, його просторово-часовими особливостями. Дослідження спорту в багатьох випадках мають міждисциплінарний характер, завершують і консолідують наукові зусилля методами, притаманними іншим галузям [2].

Географічна специфіка має свій вплив на здійснення спортивної діяльності. А перспектива і наукова підготовка територіального

забезпечення діяльності такого характеру, розуміння та причинно-наслідкове пояснення їхнього поточного розвитку, забезпечення системної функціональності складових елементів, ідентифікація їхнього впливу на суспільство тощо, базуються на різних робочих методах і техніках, притаманних для географії, у тому числі й суспільної [2].

Отже, спорт є складником формування резильєнтного міського середовища. Нині, в умовах повномасштабного вторгнення, виник цілий комплекс нових проблем, які потребують свого дослідження. Одним із завдань суспільної географії в такій ситуації є формування комплексного підходу до вивчення явища та знаходження балансу між кількісними та якісними показниками. Суспільно-географічні методи дослідження, зокрема геопросторовий аналіз, сприяють вивченню спортивної діяльності в усіх її проявах і структурних формах, а також наслідків для навколишнього середовища та суспільства з метою визначення найбільш ефективних рішень у контуруванні територіальних систем.

На прикладі спорту продемонстровано, що будь-яка сфера людської життєдіяльності може бути включеною в область суспільно-географічних досліджень. Резильєнтність спортивної сфери може бути одним із чинників територіальної організації суспільства, враховуючи колективні й індивідуальні особливості. Так само здатність реагувати на виклики й адаптуватися до них дозволяє спортивній сфері життєдіяльності громади мати вплив на загальну стійкість міського середовища.

Література:

1. Пахненко О. М. Спорт як детермінанта формування резильєнтності громад у постковідний період. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-11>
2. Ilies, A., Dehoorne, O., Wendt, J., Kozma, G. For Geography and Sport, Sport Geography or Geography of Sport. *Geosport for Society*. 2014. Vol. 1, № 1–2. P. 7–18.
3. Meerow, S., Newell, J.P., Stults, M. Defining Urban Resilience: A Review. *Landscape and Urban Planning*. 2016. № 147. P. 38–49. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.11.011>
4. Sinkievich, A. As the World Awaits Olympics 2024, Russian Missiles Kill Ukrainian Athletes and Destroy Sports Infrastructure. URL: <https://united24media.com/life-in-ukraine/as-the-world-awaits-olympics-2024-russian-missiles-kill-ukrainian-athletes-and-destroy-sports-infrastructure-1241>